NORGES BONDELAG
Retur: Postboks 9354 Grønland, 0135 Oslo

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

| Vår saksbehandler | Vår dato | Vår referanse |
|---|---|---|
| Olav Røssaak | 27.09.2022 | 21/00653-7 |
| | Deres dato | Deres referanse |
| | 14.06.2022 | |

# NOU 2022:6 - Høringssvar fra Norges Bondelag

## 1. Innledning

Vi viser til høringsbrev av 14. juni 2022, og inngir med dette høringssvar fra Norges Bondelag.

Som andre næringer i Norge, har landbruket behov for effektiv framføring av strøm. Dyrehold og dyrevelferd avhenger av jevn tilgang på tilstrekkelig elektrisk kraft, på samme måte som blant annet innendørs planteproduksjon og lager av landbruksprodukter. Med stadig økende mekanisering har også landbruket mange ømfintlige apparater som er avhengige av jevn spenning. Videre er landbruket, gjennom tradisjonell småkraft i vassdrag, arealer for vindkraft, solenergianlegg på tak, vegg og bakke, biogass med videre, i økende grad en kraftprodusent. Endelig er landbruket sårbart for store svingninger i prisen på elektrisk kraft.

Strømnettutvalgets arbeid med å få redusert ledetid og dermed raskere utbygging av tilstrekkelig strømforsyning til både ny og eksisterende virksomhet, er viktig, og Norges Bondelag støtter i det vesentlige de foreslåtte hovedgrepene. I høringssvaret er det lagt mest vekt på forhold der det kan være grunn til å nyansere utvalgets vurderinger eller der det er diskusjon om utvalgets konklusjoner.

## 2. Generelt

Det har stor verdi å få fram tilstrekkelig strømforsyning raskt. Samtidig må enhver infrastrukturutbygging veies opp mot andre forhold. Nye kraftledninger kan ha betydelig negativ virkning på muligheten til å drive landbruk på en effektiv måte, samt blant annet naturmangfold, landskap, friluftsliv og lokalsamfunn. Det er derfor viktig å ivareta en grundig prosess som legger til rette for gode beslutninger der de negative virkningene ikke blir større enn nødvendig. Skal en slik prosess være legitim, må den ha nødvendig demokratisk forankring.

Videre innebærer framføring av ny infrastruktur normalt inngrep i private grunneiendommer. Disse inngrepene kan ha svært negative virkninger for berørte grunneiere. Beslutningsprosessene må ha tilstrekkelig kvalitet til at grunneierinteressene blir avveid i tilfredsstillende grad, slik at

eiendomsvernet i Grunnloven og Den europeiske menneskerettskonvensjon blir ivaretatt i prosessen, og ikke må undergis unødig rettslig prøving.

Norges Bondelag har merket seg at Utvalget har forsøkt å hensynta og avveie disse interessene. I den videre vurderingen av utvalgets anbefalinger, er det derfor viktig å merke seg at mange, tunge høringsinstanser har som oppdrag å produsere, føre fram og forbruke elektrisk kraft, mens andre hensyn i det vesentlige løftes fram av ideelle organisasjoner. Grunneierinteressene representeres av relativt få.

Norges Bondelag støtter Utvalgets hovedgrep for å redusere ledetid, nemlig bedre og tidligere involvering av både grunneiere og andre interesser, økte krav til nettselskapenes prosess og tilstrekkelige offentlige saksbehandlingsressurser. Grepene svarer, ut over den tilsiktede virkningen, også på utfordringene ved opplevde kvalitetsmangler ved dagens prosess.

Norges Bondelag har for øvrig ikke merknader til de konkrete forslagene til lov- og forskriftsendring i NOU-en kapittel 15.

## 3. Merknader til konkrete spørsmål

### 3.1 Anleggsbidrag eller tilknytningsavgift

I kapittel 4 foreslår Utvalget forenklinger i anleggsbidragsmodellen, som sannsynligvis vil være en forbedring sammenliknet med dagens situasjon. Imidlertid har Norges Bondelag omfattende erfaring, særlig fra distribusjonsnettet, om at innmeldte utfordringer med strømkvalitet altfor ofte leder inn i en diskusjon om anleggsbidrag i stedet for umiddelbar utbedring, slik leveringskvalitetsforskriften krever. Det er også krevende for små, stedbundne næringsvirksomheter som har behov for en mindre økning av kraftmengde eller effekt, å bli møtt med krav om store anleggsbidrag.

Utvalget peker på leveringskvalitetsforskriften og de kravene som er stilt der til spenningsnivå med videre, men har få tiltak for å forbedre etterlevelsen av kravene. Det kan spørres om en betalingsmodell som den Statnett tar til orde for, der alle som knytter seg til nettet eller øker uttaket over et visst nivå, må betale en standardisert tilknytningsavgift, burde vært vurdert nærmere. En slik modell ville kanskje kunne gitt nettselskapene større foranledning til å være proaktive med utbygging og forbedring av nett, der kostnaden i større grad blir fordelt på alle som har nytte av den. Risikoen for at den som melder fra om et behov i et område med underkapasitet, blir belastet med en uforholdsmessig andel av kostnaden, vil avta.

En slik tilknytningsavgift må være basert på kapasitet (kr/MW), ikke på avstand (kr/KM), ettersom den ellers vil diskriminere mellom stedbundne næringer og andre. Kapasitet er i alle tilfeller en objektiv størrelse, mens avstand også kan være opp til nettselskapets vurderinger av retning på videre utbygging – og dermed en kostnad som heller bør fordeles på flere. Videre må det være en forutsetning at en slik modell ikke gir nettkundene samlet sett større økonomisk belastning, bare at anleggskostnaden fordeles jevnere. Endelig må leveringskvalitetsforskriftens krav opprettholdes, slik at en strømkunde fortsatt vederlagsfritt må kunne kreve at etablert strømforsyning opprettholdes med fullgod kvalitet uten ytterligere vederlag.

### 3.2 Forholdet til plan- og bygningsloven

Utvalget argumenterer godt for at utbygging av strømnett ikke bør behandles etter flere lovverk, og at unntaket i plan- og bygningsloven § 1-3 annet ledd bør opprettholdes. Samtidig framholder blant andre Kommunenes sentralforbund at grunneiere, interesseorganisasjoner og lokalsamfunnet sikres innflytelse på en god måte ved behandling av nettraseer og andre anlegg etter den vanlige planprosessen i plan- og bygningsloven, samtidig som beslutningene tas av folkevalgte med lokalkunnskap og demokratisk legitimitet. Dette er viktige hensyn som også etter Norges Bondelags syn veier tungt.

Motargumentene mot at distribusjonsnettet (opp til 132 kV) skal behandles av kommunen i medhold av plan- og bygningsloven, ved regelendring og/eller ved økt bruk av områdekonsesjon over 22kV, synes å gå mest på frykten for at lokaldemokratiet vil vedta mer kostnadskrevende løsninger, med dyrere trasévalg og økt bruk av jordkabel. Dette vil igjen bli belastet nettkundene gjennom økt nettleie og anleggsbidrag.

Ettersom det nettopp er nettkundene lokalt som velger kommunestyrene der disse beslutningene tas, er det vanskelig å se at dette hensynet skal tillegges så mye vekt. Disse avveiningene er tvert om godt egnet til å bli tatt lokalt.

### 3.3 Forenklet eller forsert ekspropriasjonsprosess i noen tilfeller

Det er normalt et krav at en ekspropriant må ha gjennomført reelle forhandlinger med berørte grunneiere før ekspropriasjonstillatelse gis. Bestemmelser om dette er ofte nedfelt i regelverket, slik som ved ekspropriasjon etter veglova. For framføring av strømnett har slike krav i langt mindre grad vært stilt. Norges Bondelag mener derfor det er positivt at NVE har justert sin praksis, slik at eksproprianten nå i mange tilfeller må dokumentere å ha gitt berørte grunneiere et *tilbud* om minnelig løsning. Denne justeringen vil både bidra til å redusere antallet konflikter og konfliktnivået, og dessuten til å unngå unødvendige ekspropriasjonsprosesser, særlig der nettselskapene går i dialog med de berørte. Det er få som ønsker å være del av en ekspropriasjonsprosess, dersom man har tilstrekkelig trygghet for at man får riktig erstatning ved minnelig avtale. Norges Bondelag er innforstått med at det er vanskelig å inngå bindende avtaler der det er flere alternative trasévalg, men når traseen er avklart, bør ikke antallet berørte grunneiere spille noen rolle. Nettselskapet må uansett ta stilling til hvilken erstatning som skal tilbys hver enkelt grunneier enten i avtale eller i ekspropriasjonsskjønnet.

I noen tilfeller har NVE åpnet for å behandle ekspropriasjonssøknaden *før* konsesjonssøknaden er behandlet. Dette gjelder midlertidige anlegg, der MTA-planen kan danne tilstrekkelig grunnlag for en ekspropriasjonssøknad. Norges Bondelag mener en slik praksis er betenkelig. Så lenge konsesjonssaken ikke er behandlet, er det verken sikkert at tiltaket vil få konsesjon eller at det vil få konsesjon som omsøkt. For eksempel kan endelig trasé bli endret eller tiltaket får andre dimensjoner enn først omsøkt.

Man kan stille spørsmål ved om de grunnleggende forutsetningene for ekspropriasjon er til stede i disse tilfellene: Har eksproprianten et faktisk behov for å ekspropriere noe han ikke vet om han trenger?

Videre er det uheldig om store tiltak kan igangsettes før man vet om det blir bruk for dem. For det første kan omfattende midlertidige tiltak, slik som anleggsvei, ødelegge viktige naturverdier og kulturlandskap til ingen nytte, dersom det senere skulle vise seg at ledningstraséen endres. For det andre kan det faktum at naturinngrep allerede er gjort ett sted, ødelegge for sluttbehandling, klage og demokratisk kontroll, ved at et bedre alternativ forkastes på grunn av allerede foretatte tiltak og naturinngrep.

Norges Bondelag mener etter dette at det ikke er hensiktsmessig å åpne for en adgang til å søke om ekspropriasjonstillatelse til midlertidige tiltak i medhold av MTA-plan. Dersom det likevel skal åpnes for dette, bør adgangen være snever, slik at muligheten bare unntaksvis kan benyttes.

### 3.4 Bruk av tidsfrister

Tidsfrister i saksbehandlingen kan være et effektivt virkemiddel for å holde saksbehandlingstiden nede. Oversittelse av tidsfrister må imidlertid ikke få den virkning av man kan hoppe over eller forenkle kravene til medvirkning, medbestemmelse og tilstrekkelige faglige vurderinger, men i høyden ha betydning for saksbehandlingsgebyrer o.l. Hensynet til andre berørte interesser, ikke minst grunneiers rettssikkerhet, må opprettholdes på samme nivå selv om den offentlige saksbehandlingskapasiteten er utilstrekkelig.

Dette er godt oppsummert av utvalget i punkt 13.3 i NOU-en, selv om grunneiervernet ikke nevnes eksplisitt der.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

*Erlend Stabell Daling* *Olav A. Røssaak*